

Verslag debat: Waar(den) voor je geld – over koppeling van EU inkomenstoelagen aan maatschappelijke doelen.

5 november 2008

Per jaar ontvangen Nederlandse boeren ongeveer 900 miljoen euro aan inkomens - toelagen van de Europese Unie. Dit geeft de platte landseconomie een forse impuls. De EU wil deze middelen na 2013 anders gaan verdelen. Het ministerie van LNV heeft in september in de Houtskoolschets Europees Landbouwbeleid 2020 haar visie aangegeven. Agrarische ondernemers zullen worden beloond voor maatschappelijke prestaties. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen waardevolle en minder waardevolle regio's. Dat levert interessante vragen op over de criteria die gehanteerd gaan worden.

Op 5 november 2008 organiseerde het Netwerk Platteland een debat over de koppeling van EU inkomenstoelagen aan maatschappelijke doelen. Middagvoorzitter Gert van der Bijl van de Raad Landelijke Gebied schetste de focus van de discussie met een citaat van een agrarisch ondernemer: 'waar 't weg moet komen weten ze wel, maar waar het heen komt weten ze niet'. En dat er inderdaad nog veel vragen zijn bleek tijdens discussie met de veertig aanwezigen. Maar deze middag gaf de deelnemers een kans zich op het nieuwe beleid te oriënteren en na te denken over kansen en knelpunten in de nieuwe kabinetsvisie.

Hans Brand van LNV en nauw betrokken bij het opstellen van de Houtskoolschets lichtte kort de inhoud van de kabinetsvisie toe. Volgens Brand is de hoofdboodschap van de langetermijnvisie in de Houtskoolschets dat het kabinet vindt dat het Europees landbouwbeleid moet bijdragen aan het versterken van de marktgerichtheid van de Europese land- en tuinbouw. Daarbij streeft het kabinet naar een verdere verduurzaming van de landbouwproductie. Deels gebeurt dat door het koppelen van landbouwproductie aan maatschappelijke waarden. Dat betekent dat boeren die in een maatschappelijk waardevol gebied produceren, daarvoor beloond zullen worden. Zij dragen immers bij aan gewenste maatschappelijke waarden, zoals landschap, milieu en natuur. Voorbeelden van waardevolle gebieden zijn nationale landschappen en bufferzones rondom Natura 2000-gebieden. Ook boeren die individuele maatschappelijke prestaties leveren met een zichtbare meerwaarde voor de samenleving, ontvangen in de toekomst een beloning. Die prestaties liggen bijvoorbeeld op het vlak van dierenwelzijn of diergezondheid. De voorgestelde beleidsveranderingen gaan over de periode 2014-2020. Het kabinet meent dat in de periode naar 2013 al de eerste stappen daartoe gezet moeten worden.

Gijs Kuneman van CLM en lid van het netwerkteam van Netwerk Platteland ging vervolgens in op de uitdagingen voor deze korte termijn (lees tot 2013). Hij gaf aan dat op de korte termijn de overheid het beste inzetten op maatregelen voor landschap en natuur, milieu en water. De toelagen kunnen worden gebaseerd op 'aanwezigheid in een gebied' en/of 'aanwezigheid van natuurlijke handicaps'. Het samenstellen van maatregelenpakketten met actief beheer is op korte termijn volgens Kuneman niet haalbaar. Op lange termijn ziet hij meer opties. Het systeem kan dan langzaam opschuiven naar (deels) toelagen op basis van concrete diensten. Om doordachte keuzes te maken, is een toekomstvisie van het kabinet gewenst.

Jacomijn Pluimers van Stichting Natuur en Milieu gaf aan bij te zijn met de visie van het kabinet. Op hoofdlijnen onderschrijft SNM de visie. Maar Pluimers geeft wel een aantal kanttekeningen. "Laat vooral de markt regelen wat het kan regelen, formuleer waar je naartoe wilt en zet alleen waar nodig publieke middelen in om je doelen te bereiken." Geld en subsidies zijn volgens Pluimers niet altijd de geschikte middelen om doelen te behalen. Ze raadt verder aan om meer gebruik te maken van koplopers bij verduurzaming van de landbouw en te werken aan een eerlijke prijs voor landbouwproducten, een prijs die de milieukosten van producten betreft.

Peter de Regt, secretaris van het NAJK vindt de samenstelling van de deelnemers typerend voor het debat. Er zijn maar drie agrarisch ondernemers aanwezig. Dit geeft volgens de Regt goed de maatschappelijke betrokkenheid bij het platteland weer! De Regt geeft aan dat NAJK ziet dat boeren meer en meer 'global players' worden. Volgens hem moet de landbouw voorzien in veilige, duurzame productie tegen een redelijke prijs en op een aantrekkelijk platteland. NAJK vindt de analyse in de houtskoolschets goed, maar de voorstellen net een sociaal plan voor de landbouw. Het richt zich sterk op de maatschappelijke doelen, maar die zijn voor 80% van de consumenten geen koopmotief. Er moet dus

Joost Kingma van de Federatie Particulier Grondbezit vindt dat er een aantal keuzes gemaakt moeten worden. Een basispremie voor alle boeren of volledige differentiatie naar gebieden? En kiezen we voor een landbouwbeleid of plattelandsbeleid? We hebben in Nederland een unieke situatie met sterke stad-land relaties. We moeten bij een plattelandsbeleid oppassen dat de middelen wel bij boeren terecht komen en niet bij allerlei maatschappelijke organisaties blijven hangen. En dan nog de keuze: 1 of 2 pijlers? En focus op beheer of investeringen?

Tijdens het debat gaan de panelleden in op een aantal vragen uit de zaal. Er wordt aangegeven dat de maatschappelijke waarden nog niet altijd duidelijk zijn. Is een boer nu echt de aangewezen partij voor bijvoorbeeld weidevogelbeheer? En waar moet hij dan aan voldoen? Hans Brand ligt toe dat landschapsbeheer een waarde is en dat er in de uitwerking presentaties moeten worden benoemd waaraan boeren moeten gaan voldoen. Presentaties moeten worden gekoppeld aan doelen/waarden en in sommige bijzondere gebieden zijn aanvullende eisen nodig.

Ook wordt aangegeven dat een basistoelage voor boeren nodig zal blijven. Maar hoe hoog moet zo'n premie dan zijn? En hoe verantwoord je als overheid zo'n premie? Ook wordt gevraagd of er voldoende is nagedacht over de effecten van het afschaffen van inkomenssteun. Is het mogelijke effect op grondprijzen bijvoorbeeld onderzocht?

Verder moet nagedacht worden over het sturingsmodel. Dat is nu verschillend voor pijler 1 en 2. Je kunt niet alles op rijksniveau gaan regelen. Bij maatschappelijke waarden is het belangrijk om aan te sluiten bij de basis, een laag niveau. De regio lijkt een goede basis. Maar wel met aansluiting bij het gebiedsbeleid dat nu op provinciaal niveau geregeld is.

Een van de vragen die werden gesteld is hoe je tot een rechtvaardige verdeling van middelen over Nederlandse regio's komt. Een criterium dat gehanteerd wordt is de mate waarin er sprake is van natuurlijke handicaps of waardevolle gebieden. Voorbeelden hiervan zijn Nationale Landschappen en bufferzones rond Natura 2000-gebieden. Maar is in dat geval louter de ligging van een bedrijf binnen

de grenzen van een beleidscategorie voldoende voor extra beloning? Hans Brand gaf aan dat de prestaties wel aan doelen van gebieden moeten worden gekoppeld. Ondernemers krijgen dus niet per definitie meer omdat ze in een bepaald gebied zitten.

Hans Brand was blij met het debat. Op hoofdlijnen ziet hij weinig tegenstand tegen de houtskoolschets. "De deelnemers onderschrijven dat we naar een beloningssysteem voor maatschappelijke diensten toe moeten, aldus Brand."

De nieuwe verdeling van inkomenstoelagen zal 2014 in werking moeten treden. In 2009 zal het kabinet een standpunt innemen over de Nederlandse invulling ervan, en voor 2013 de eerste stappen zetten. Er zullen daarvoor nog enkele lastige keuzes moeten worden gemaakt, die zichtbare consequenties zullen hebben voor het Nederlandse platteland.

Achtergrond

[Download presentatie Hans Brand](#)

[Download presentatie Gijs Kuneman](#)

Achtergrondartikel in STREEK Nr. 3. Wilt u STREEK ontvangen? [Meld u dan nu aan!](#)